

flygtninge. Det er kildekritisk særdeles problematisk, at forfatteren ikke nævner, at der var postcensur i Oksbøl, og at kritiske breve ikke blev videresendt. Breve fra Oksbøl kan derfor ikke bruges til at dokumentere forholdene i lejren. Endelig er der otte flygtninge, der længe efter krigen har skildret deres ophold her. Nogle har haft det godt, andre knap så godt, men om de er repræsentative for de 200.000 flygtninge, er nok tvivlsomt.

Det er svært at sige, hvem bogen er beregnet for. Den bidrager ikke med nye oplysninger, og for historikere er den for farvet af antipati mod nyere forskning til at kunne anvendes som et historisk værk. Så der mangler fortsat et forskningsbaseret historisk arbejde, der generelt behandler de tyske flygtninges forhold i Danmark 1945-1949.

Kirsten Lylloff

PEER HENRIK HANSEN: Firmaets største bedrift. Den hemmelige krig mod de danske kommunister, København: Aschehoug, 2005. 398 s.

Arne Sejr og hans hemmelige organisation, »Firmaet«, var en af de mere mystiske aktører i den tidlige kolde krig herhjemme, som trods en betydelig interesse over årene fra medier og offentlighed er forblevet i myternes halvmørke. Dette mørke har den unge historiker Peer Henrik Hansen, phd.-studerende ved RUC og medforfatter til en bog om et andet myteomspændt emne, Påskekrisen 1948, sat sig for at sprede, så personens og organisationens reelle rolle træder klarere frem. Og der er spørgsmål nok at tage fat på: Hvad var »Firmaet«? Hvad lavede det? Hvilke forbindelser havde det til det officielle Danmark, dvs. politikerne og de to efterretningstjenester? Hvor tæt var forholdet til CIA? Og ikke mindst: Betød det noget i det store billede? Eller var det skæg og blå briller på amatørplan?

Peer Henrik Hansen (PHH) gør sig store anstrengelser for at aflokke sine kilder svar på disse spørgsmål – men uden at presse dem mere, end de kan bære, hvilket ikke er meget. Ofte er han henvist til at opstille alternative hypoteser, som han undersøger minutiøst, før han drager sine slutninger, der som regel er sobre og ganske plausible, men sjældent entydige, endsige definitive. Forfatterens (og læsernes) hovedproblem er, at det ikke er lykkedes i videre omfang at inddrage nye skriftlige kilder. Som forfatteren skriver (s. 16): »Arkiver eller mangel på samme er denne undersøgelses store svaghed«. PHH søger at kompensere herfor via interviews af personer i og med tilknytning til Firmaet; blandt de sidste Erik Ninn-Hansen og Kjeld Olesen. Bogens scoop er en række interviews med Niels Frommelt, der som Niels Thürmer Larsen var medstifter af Firmaet sammen med Arne Sejr og dettes egentlige hemmelige 'operator'. Det var således Frommelt, der havde kontakterne til amerikanske efterretningsfolk, der på det praktiske plan stod for organiseringen af danske 'stay behind'-grupper, og som udførte »Firmaets største bedrift«, aflytningen af DKP's næstformand Alfred Jensen og partifællen Ragnhild Andersens fælles hjem over en syvårig periode i 1950'erne. Arne Sejrs rolle synes i forhold hertil at have været den mere udadvendte med varetagelsen af kontakten til det officielle og det anti-kommunistiske Danmark.

Uden kontakten med Frommelt og adgang til hans privatarkiv ville forfatteren ikke være kommet langt, men selv med adgangen til en absolut hovedkilde, der var med i Firmaet fra først til sidst, dvs. 1948-63, kastes der kun et begrænset nyt lys over organisationen og dens rolle i dansk koldkrigshistorie. Arne Sejrs forbliver en dunkel skikkelse, mens Frommelt trods alt træder tydeligere frem

som den praktiske operatør i såvel det hvide som det grå og sorte felt. Bedst belyst med nye indsigter er aflytningen af Alfred Jensen, som er den eneste dokumenterede aflytning, som Firmaet stod for, og som kom i stand ved, at Frommelt rent tilfældigt blev opmærksom på, at kommunistlederen var hans overbo i Vester Søgade. Med amerikansk hjælp blev aflytningen iværksat og fortsatte over næsten syv år, men uden de store resultater, bortset fra at de indhentede information kunne bruges i en desinformationskampagne mod DKP, der nok skubbede til den hældende vogn, men næppe fik større betydning. Disse såkaldte sorte breve var en anden af Firmaets aktiviteter.

Også de ovennævnte spørgsmål gives der usikre svar på. Foruden 'psykologisk krigsførelse' synes organisationens hovedopgave at have været at organisere danske 'stay behind'-grupper. PHH kan dokumentere ambitiøse planer om et landsomfattende hemmeligt netværk, men finder ikke svar på, hvad det blev til i virkelighedens verden. »Men [anfører han] at dømme efter de udarbejdede papirer kan der have meget vel have været tale om en omfattende organisation med et vidtforgrenet, landsdækkende netværk« (s. 62). Herfra går han videre og regner sig frem til, at der kan have været 90 lokale efterretningsgrupper plus diverse blad- og informationsgrupper, og at det hele kan have omfattet ca. 1000 mand. Men han tilføjer så mere nøgternt, »at der ikke er nogen oplysninger om organisationens omfang« (s. 63). Det lykkes altså ikke at få stay behind-organisationen til at materialisere sig.

Et andet spørgsmål er Firmaets forhold til andre grupper og organisationer, der var involveret i den hjemlige kolde krig. Det vises, at Arne Sejr udover at beskæftige sig med psykologisk krigsførelse og forskelligt analysearbejde udadtil var aktiv i pro-vestlige organisationer som Atlantsammenslutningen og Selskabet for Frihed og Kultur (en aflægger af den CIA-finansierede Congress of Cultural Freedom). Der var også velunderbyggede kontakter med AIC, Arbejderbevægelsens Informationscentral, og med FE. Det kildne spørgsmål er, hvorvidt Firmaet blev oprettet og drevet med politikernes viden og stiltiende godkendelse. Især H.C. Hansen har været inde i billedet. Der er indicier i den retning, men ikke nok til, at spørgsmålet er besvaret.

PHH har stillet sig en vanskelig opgave, som han kæmper hårdt og dygtigt for at løse. Læseren bliver da også klogere undervejs, men om noget sikkert og nyt billede er der ikke tale. Når han således indledningsvis anfører, at manglende primærkilder aldrig må blive en undskyldning for ikke at beskæftige sig med emnet (s. 10), har han nok ret principielt, men næppe konkret. Og når han side 338 ender med at konkludere, at grundlaget har været for begrænset til at give et fyldestgørende billede af Firmaet som organisation, og med at sætte sin lid til fremtidig forskning, kunne man fristes til at spørge, om ikke det magre resultat kunne skyldes, at der ikke er så meget at komme efter?

Nikolaj Petersen

HENNING GOTTLIEB: John Kenneth Galbraith. Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2002, 96 sider, 150 kr.

I serien Økonomiens konger, der redigeres af Jesper Jespersen, har Henning Gottlieb tegnet en biografisk skitse af den amerikanske økonom John Kenneth Galbraith (1908-2006). Galbraith har utvivlsomt haft betydelig indflydelse på synet på det moderne industrisamfund. Hans institutionelle tilgang, der fremhævede samspillet mellem markeds kræfter, forbrugeradfærd, produktionen og